

Over speciale leerlingenzorg en remediërend bewegingsonderwijs

MRT op de Calo - Windesheim - in Zwolle

De Calo kent een lange geschiedenis als het gaat over speciale leerlingenzorg.

Vanuit deze geschiedenis is vorig jaar een doorstart gemaakt met de Calo MRT-cursus. Daaraan gekoppeld is direct een ondertitel: over speciale leerlingenzorg en remediërend bewegingsonderwijs. De ondertitel verwijst naar de vakopvatting: want van 'motorische remedial teaching' kan geen sprake zijn vanuit een relationeel vakconcept.

Op dinsdag en op donderdag

*Ik vind het best wel leuk op school
Het liefst meld ik me ziek
Op dinsdag en op donderdag
Dan heb ik gymnastiek*

*De meester zegt je kunt het best
Maar iedereen weet beter
De bok het paard de trampoline
Het lukt me voor geen meter*

*Ik zweet me rot in iedere rij
ik vang geen enkele bal
En als we hoog de lucht in gaan
Dan weet ik dat ik val*

*Ik vind het heus wel leuk op school
Maar niet bij gymnastiek
Als ik opnieuw geboren word
Ben ik van elastiek*

Corina van Doodewaard
Juni 2001

Waarom geen MRT?

We voelen ons thuis in de relationele opvatting van het bewegen: mens en wereld zijn onlosmakelijk aan elkaar verbonden. De vragen vanuit de bewegingswereld van kinderen en jongeren worden door hen beantwoord, maar ook opgeroepen. We willen ons blijvend realiseren dat het niet kan gaan om het verbeteren van de motoriek, maar om het verbeteren van de mogelijkheid om met een bewegingsbetekenisvolle wereld om te gaan.

We willen ons inspannen om leerlingen bekwaam te maken in het oplossen van bewegingsproblemen zoals ze die vinden in de wereld om hen heen. Deels omdat (b.v.) docenten die bewegingsproblemen probe-

ren op te roepen, maar vooral ook omdat leerlingen die zelf vinden in de bewegings-situaties die ze om zich heen zien, maken en verzamelen.

Piet Meerdink zei het zo:

'De mens schept zich een wereld, hij 'kiest' zich een bestaanswijze. Daarom kan er gesproken worden over een bestaansveld, bestaansvelden. De wereld is een betekeniswereld, een wereld van betekenissen.' Pedagogisch handelen is in de grond van de zaak het inleiden in betekenissen. Het is onze taak kinderen te begeleiden bij hun ontdekking van betekenissen.

Nog een keer een citaat uit *Büt'n spöl'n - bewegend er zijn* van Piet Meerdink.

'...dat je moet proberen om afhakers te voorkomen. Kinderen, mensen, hebben namelijk recht op een bestaan. Je moet zoveel mogelijk proberen te voorkomen dat ze uitgevoegd raken en dus dat ze juist ingevoegd blijven/raken. Dat betekent ook, dat je procedures moet ontwikkelen om leerwegen open te houden, eventueel om die open te maken.'

Proberen om kinderen aan boord te houden; zorgen dat ze niet buiten de boot vallen en aan boord willen blijven.

Geen verwijzingen naar motorische tekortkomingen van kinderen maar in plaats daarvan verwijzingen naar een betekenisvolle bewegingswereld voor kinderen. Verwijzingen naar het bieden van houvast wanneer die bewegingswereld kinderen lijkt te overvragen of wanneer dat in de toekomst dreigt te ontstaan.

Waarom toch MRT?

In Nederland bestaan diverse opvattingen omtrent MRT. Roel Bakker verzamelt er in

Krachtpatser

FOTO: ANITA RIEHEROVA

1992 zes in zijn boekje *Opvattingen over Motorische Remedial Teaching*. In zijn bijdrage aan het boek *Onderwijs in bewegen* stelt hij vast dat er verwarring is over de terminologie van extra zorg in het bewegingsonderwijs. Het begrip steunles (zoals gebruikt in het boek *Zorgverbreding in de lichamelijk opvoeding*) verwijst naar wat anderen MRT noemen.

MRT is een ingeburgerd begrip geworden. De afkorting wordt vaker gebruikt dan de volledige titel. In de betekenis van 'extra zorg in het bewegingsonderwijs' en naast zorgverbreding, is MRT de plek van extra aandacht voor die kinderen die het binnen de reguliere les alleen en alleen binnen de reguliere les, niet redden.

In dat kader gebruiken we het begrip, maar voelen we ons direct verplicht om kleur te bekennen met de ondertitel: bij ons gaat MRT over speciale leerlingenzorg en remediërend bewegingsonderwijs.

Daarmee is de koppeling naar de reguliere les in stand gebleven en deze les met de leerlingen uit de eigen klas, blijft ook het referentiekader.

Over bewegen en bewegingsonderwijs...

We gaven in het vorige stukje aan dat de extra zorg direct verwijst naar de lessen bewegingsonderwijs.

De doelstelling voor deze lessen luidt als volgt:

'Het bewegingsonderwijs wil kinderen kansen bieden om op eigen wijze hun bewegingsmogelijkheden te verruimen waardoor ze aan steeds ingewikkelder bewegings-situaties kunnen deelnemen.'

Wanneer we kinderen hier goed op willen inleiden en ons best doen om zoveel mogelijk kinderen te laten 'invliegen', ons best doen om zo weinig mogelijk afhakers te krijgen, zal de docent voor sommige kinderen zijn zorg in de reguliere les moeten verbreden.

We spreken dan van zorgverbreding: diverse mogelijkheden in en om de les benutten om kinderen die extra zorg nodig hebben ook de kans te geven hun bewegingsmogelijkheden te verruimen.

Voor sommige kinderen is het nodig om daarbuiten ook nog kansen te creëren: remediërend bewegingsonderwijs. Een extra les, buiten de reguliere les om, om kinderen ook en juist in de reguliere les weer kansen te geven hun bewegingsmogelijkheden te verruimen en aansluiting te laten vinden bij hun klasgenoten.

Samantha

Samantha is zes en komt in aanmerking voor remediërend bewegingsonderwijs: we gaan een aantal extra lessen proberen om een betere aansluiting bij haar klasgenoten te vinden.

Samantha vindt het allemaal wel best: ze komt om half twee de gymzaal binnen en gaat, lopend over de gele lijn, de zaal ver- en herkennen.

Ze weet wel dat ze al een bal mag pakken of een beetje mag klimmen, maar zo doet ze dat nooit: eerst de hele zaal even door

en van dichtbij kijken naar wat er allemaal is neergezet.

Ik sta bij de hoge rekstok om er een korte schommel aan op te hangen: ze komt erbij staan.

'Hoi Samantha', zeg ik tegen haar, 'wat leuk dat je er weer bent, heb je zin om me even te helpen?'

Verbaasd kijkt Samantha me aan en ze zegt: 'Helpen, hoe dan?'

Ik klim van de kast af, ga naast haar staan en zeg: 'Ik moet even kijken of het zo wel goed staat, of het niet te hoog gaat, bijvoorbeeld. En ik dacht, als jij er nou alvast eens op schommelt, dan kunnen we dat even goed controleren.'

Samantha gaat klaar staan bij de schommel en wacht. Ze kan wel bij de schommel om er op te gaan zitten, maar ze wacht. Vragend kijk ik haar aan. 'Hij staat zeker niet goed hè', zeg ik tegen haar, 'Je kunt er niet bij, geloof ik.'

'Je moet me helpen', zegt ze tegen mij, 'zo kan het toch niet...'

'Maar dan heb ik het niet goed gemaakt', zeg ik tegen haar, 'dan moeten we het beter maken, zodat het wel gaat...wat moeten we doen?'

Samantha kijkt me aan en zegt: 'Jij moet eerst.'

'Ik?', vraag ik. 'Is dat beter?'

Samantha knikt en gaat op mijn plaats staan. Ik stap naar de schommel toe en ga zitten. 'Neehee', zegt ze, 'niet gaan zitten, je moet staan en wachten...'

'Oké.'

Ik blijf staan en kijk haar vragend aan.

'Nu moet je...', ze denkt heel diep na...

'nu moet je schommelen...'

Ik denk na en begin te begrijpen wat er steeds misgaat.

'Dat kan ik niet', zeg ik, 'ik kan niet staan en wachten en schommelen.'

Opgelucht kijkt ze me aan...

'Nou', zegt ze, 'dat kan ik ook niet, dan zijn we hetzelfde!'

Ik herken wat ze moeilijk vindt - eerst staan en dan schommelen - wat is dat voor overgang. Daar hoort eerst een andere rust tussen: ga maar zitten, kijk om je heen zit je lekker en kan het dan nu?

Dan gaan we ...

Na een kwartiertje is het geen probleem meer: in een groepje met twee andere kin-

deren kon Samantha meedoen aan het schommelen: eerst staan, dan zitten, dan om je heen kijken, dan ja zeggen en dan mag iemand een klein duwtje geven.

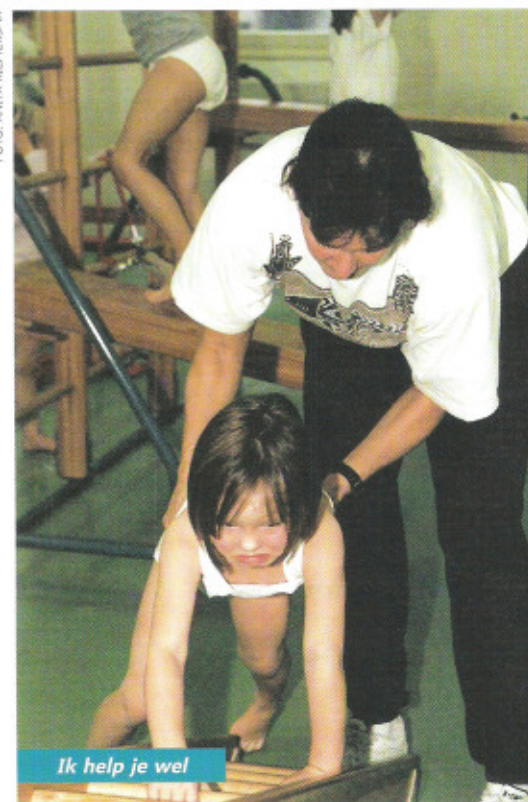
En juf, kijk eens goed: ik kan het nu wel!

Remediërend bewegingsonderwijs

Het RBO onderscheidt zich in een aantal zaken van de reguliere les:

- de groepen zijn kleiner (ongeveer acht tot tien kinderen)
- het aanbod is op maat van de kinderen
- de didactische werkvormen sluiten aan op het 'aanpakgedrag' van de kinderen
- er is sprake van een orthopedagogisch klimaat: gericht op de specifieke mogelijkheden van de kinderen
- de lessen remediërend bewegingsonderwijs zijn erop gericht de kinderen zelf meer mogelijkheden te bieden om in de reguliere les op de door hen gewenste wijze deel te nemen
- het werkplan voor de lessen RBO verwijst naar het periodeplan van de school: ze herhaalt en loopt vooruit op de activiteiten die geweest zijn of nog komen
- binnen de lessen remediërend bewegingsonderwijs kunnen kinderen optimaal deelnemen aan de bewegingsactiviteiten: veel lukt en veel beurt
- RBO is tijdelijk: maximaal tien tot vijftien lessen, geen blijvende voorziening!

FOTO: ANITA BIEBERSMA

Ik help je wel

Gedurende de periode dat de kinderen meedoen aan de lessen remediërend bewegingsonderwijs, blijven ze natuurlijk gewoon deelnemen aan de reguliere lessen: daarin vindt het remediërende ook zijn weerslag - het gaat erom kinderen een poosje extra te ondersteunen om in de reguliere lessen beter uit de voeten te kunnen.

Het is niet de bedoeling kinderen op te zaden met een extra les gedurende de rest van hun schoolcarrière.

Het is de taak van de docent om alle kinderen voldoende leeransen te bieden: dat er verschillen zijn in de mogelijkheden van kinderen hoort bij die reguliere les. Het hanteren van verschillen en het bieden van mogelijkheden voor alle kinderen is de kwaliteit van de vakdocent.

Organisatie in de school

Na de legitimeringsvragen, komt vanzelf de vraag naar vormgeving: hoe ziet RBO er uit in de school?

Een aantal zaken hangt natuurlijk samen:

- vanuit systematisch uitgevoerde observaties blijkt in de reguliere lessen dat er bij sommige kinderen achterstanden kunnen worden vastgesteld
- een procedure van zeven stappen treedt in werking (zie verder)
- er is overleg met en toestemming van de ouders
- het opstellen van een handelingsplan
- het vaststellen van de actuele bewegingsachterstand (al dan niet met toets)
- het opstarten, uitvoeren en afronden van de lessen RBO
- het evalueren van de RBO-cyclus met anderen: de ouders, de doorverwijzers (collega's).

Inrichting van de lessen remediërend bewegingsonderwijs

Aantal bijeenkomsten:	12-15 keer.
Lengte van de bijeenkomst:	Eén lesuur of 45 minuten.
Groeps grootte:	Ongeveer acht (overeenkomstig groepjeswerken in de klas).
Docenten:	Liefst twee.
Aanbod van activiteiten:	Ruim aanbod, vijf tot zeven arrangementen: de activiteiten zijn gekozen uit het vakwerkplan en lopen soms achter en soms voor op de reguliere lessen.
Pedagogische maatregelen:	Betrouwbaar en veilig: herkenbaarheid door rituelen, de samenstelling van de groep is vrij constant.
Didactische maatregelen:	Optimale differentiatiemogelijkheden door leerlingen zelf toe te passen! Vrij werken en groepjeswerk. Keuzevrijheid en keuzeplicht. Meerdere mogelijke bewegingsvervolgen open houden.

Speciale leerlingenzorg

De cursus heeft expres ook speciale leerlingenzorg in haar titel staan: het gaat over de kinderen die extra geholpen zijn buiten de les, maar (juist ook) over kinderen in de reguliere les. Er is ons in het onderwijs veel aan gelegen om kinderen met verschillende bewegingsniveaus zolang mogelijk met elkaar te laten bewegen: de kracht van de bewegingsonderwijzers ligt in het hanteren van verscheidenheid. Juist ook in de reguliere les komt het er dan op aan om:

- goede activiteiten te kiezen waarin voor ieder kind mogelijkheden zitten
- goed te differentiëren naar bewegingsniveaus
- pedagogische omstandigheden te kiezen waarin kinderen goed gedijen
- goed te differentiëren in het (al dan niet) sturen van het doen en laten van kinderen.

De vakbekwaamheden die we nodig hebben in de MRT hebben we zeker ook nodig in de reguliere les: we willen zolang mogelijk ons best doen om de verschillen in de klas te honoreren. Speciale leerlingenzorg is in dat geval juist ook nodig in de reguliere lessen: juist ook nodig om kinderen zolang mogelijk bij de les te houden.

Maar op welk moment kiezen we dan om kinderen naast de reguliere les ook te laten deelnemen aan de RBO-lessen?

Criteria voor deelname aan remediërend bewegingsonderwijs

We hanteren daartoe zeven stappen, waarbij de leerkracht *toestemming heeft* van de ouders:

- 1 leerling *kan niet (meer) meekomen* met groeps/klasgenoten bij het deel-

Een overwinning

- nemen aan bewegingsactiviteiten
- 2 leerachterstanden hebben zich *herhalend* voorgedaan
- 3 de leerachterstanden zijn aanzienlijk en *nemen eerder toe* dan af
- 4 de leerachterstanden zijn *lastgevend* of dreigen binnenkort lastgevend te worden
- 5 de *leerling* wil de leerachterstand *wegwerken*
- 6 de leerkracht ziet *in en om de les geen kans* meer om één en ander bij te spijkeren
- 7 de leerkracht *schat in dat de leerachterstand kan worden verminderd* en tot een aanvaardbaar niveau kan worden terug-